Οι κατά σάρκα και πνεύμα πατέρες και η ευθύνη της πνευματικής καρποφορίας των τέκνων τους (Άγιος Νικόδημος ο Αγιορείτης)

Categories : ΘΕΟΛΟΓΙΑ

Date : 3 Δεκεμβρίου, 2017

Από το βιβλίο «ΝΕΑ ΚΛΙΜΑΞ»

Ερμηνεία του Όγδοου Αναβαθμού του Γ΄ ήχου:

«Κύκλῳ τῆς τραπέζης σου εὐφράνθητι, καθορῶν σου Ποιμενάρχα, τὰ ἔκγονα φέροντα, κλάδους ἀγαθοεργίας».
Αυτόν τον Αναβαθμό τον δανείστηκε ο μελωδός από τον 127ο Ψαλμό του Δαβίδ, όπως και τον προηγούμενο Αναβαθμό. Εκεί γράφεται το εξής, γι` αυτόν που έχει φόβο Θεού: «*μακάριος εἶ, καὶ καλῶς σοι ἔσται. ἡ γυνή σου ὡς ἄμπελος εὐθηνοῦσα ἐν τοῖς κλίτεσι τῆς οἰκίας σου· οἱ υἱοί σου ὡς νεόφυτα ἐλαιῶν κύκλῳ τῆς τραπέζης σου*» (Ψαλμ. 127,3). Και αυτά μεν τα αγαθά δόθηκαν ως ευλογίες στον σωματικό και κατά σάρκα Ισραήλ της Παλαιάς Διαθήκης. Στον δε νοητό και κατά πνεύμα νέο Ισραήλ, δηλαδή στον χριστιανικό λαό, δόθηκαν άλλες ευλογίες πνευματικές, κατά τον Κάλλιστο και τον Ευθύμιο. Δηλαδή, ως γυναίκα μεν εννοείται η ψυχή, η οποία συνυπάρχει μέσα στο σώμα και ανθοφορεί με τις αρετές, σαν το αμπέλι. Ως σπίτι δε, δόθηκε σ` αυτόν (τον νέο Ισραήλ) το σώμα, το οποίο είναι καθαρό από την αμαρτία και στολισμένο με τις καλές πράξεις. Ως παιδιά, τέλος, του δόθηκαν οι μαθητεύοντες σ` αυτόν, οι οποίοι είναι και οι διάδοχοι των αρετών του και αναφύονται σαν τα τρυφερά νέα φυτά των ελαιών και αυξάνουν κατά την πνευματική ηλικία και τον περικυκλώνουν, όταν τους διδάσκει και τους φιλεύει με τα άφθαρτα φαγητά των θείων λόγων. Απευθύνεται δε ο Αναβαθμός αυτός ιδιαιτέρως στους **Ποιμένες, Αρχιερείς και Πνευματικούς και Διδασκάλους**. Γι` αυτό και λέει ο μελωδός, μεταποιώντας τα παραπάνω λόγια του Δαβίδ:

«Ω ποιμενάρχα, δηλαδή, ποιμένα και πρόεδρε και διδάσκαλε της κάθε μητροπόλεως και επισκοπής και εκκλησίας` βλέποντας εσύ τα έκγονά σου, δηλαδή τα παιδιά, τα οποία γεννήθηκαν και μεγάλωσαν από σένα, μέσα στην ευσέβεια και στον ενάρετο τρόπο ζωής, βλέποντάς τα λέω αυτά, να βρίσκονται γύρω από το τραπέζι σου και να πεινούν και να ζητούν από σένα την αθάνατη και λογική τροφή της θείας διδασκαλίας, να χαίρεσαι και να ευφραίνεσαι πνευματικά. Διότι, το να πεινούν τα πνευματικά σου παιδιά και να σε περικυκλώνουν ζητώντας τροφή πνευματική, αυτό είναι σημάδι πως βρίσκονται σε καλή πνευματική κατάσταση. Είναι το ίδιο, όπως το να πεινά κάποιος σωματικά και να ζητάει την υλική τροφή, για να φάει, αυτό είναι

απόδειξη και σημάδι πως το σώμα είναι υγιές και δυνατό, έτσι και το να ζητάει κάποιος να ακούσει λόγο σωτήριο και ψυχωφελή, είναι πολύ μεγάλο και αναντίρρητο σημάδι της υγιούς καταστάσεως της ψυχής. Να ευφραίνεσαι δε επιπλέον και διότι βλέπεις τα τέκνα σου, που προοδεύουν, κρατώντας τα αειθαλή κλαδιά των αρετών και των καλών έργων. Φανερώνουν δε τα κλαδιά των αρετών την νίκη κατά των παθών, εξαιρέτως δε την ελεημοσύνη, επειδή καμιά άλλη αρετή δεν κάνει την ψυχή να ανθοφορεί πάντοτε, τόσο, όσο η ελεημοσύνη.

Μερικοί είπαν, πως ποιμενάρχη εννοεί εδώ ο ποιητής **Θεόδωρος ο Στουδίτης** τον κατά σάρκα αδελφό του, Μητροπολίτη Θεσσαλονίκης Ιωσήφ, στον οποίο αφιερώνει τους **Αναβαθμούς**. Τον ονομάζει δε Ποιμενάρχη, καθόσον ήταν αρχηγός πολλών ποιμένων, δηλαδή Αρχιερέων, ως Μητροπολίτης που ήταν. Διότι η Μητρόπολη Θεσσαλονίκης, παλιότερα, είχε ως υφισταμένους της σαράντα Επισκόπους. Όσοι δε λένε πως ο Θεσσαλονίκης Ιωσήφ είναι ο ποιητής των Αναβαθμών αυτών και ότι τους αφιερώνει στον αδελφό του Θεόδωρο και ότι ακόμη τον ονομάζει ποιμενάρχη, αυτοί δεν τα λένε σωστά. Καθώς, ο άγιος Θεόδωρος ήταν Αρχιμανδρίτης και κοινοβιάρχης της μονής των Στουδίων και δεν ήταν ποιμενάρχης, όπως είπαμε στην αρχή του βιβλίου και στην υποσημείωση του πρώτου ζητήματος. Μπορεί όμως εδώ να νοηθεί ποιμενάρχης και ο Δεσπότης Χριστός, ως αληθινός ποιμένας και πρώτος αρχηγός όλων των ποιμένων, κατά την ερμηνεία του Καλλίστου. Διότι Αυτός, ο Χριστός, έχει έκγονα όλους τους χριστιανούς, οι οποίοι αναγεννήθηκαν εν Πνεύματι διά του αγίου Βαπτίσματος. Τραπέζι δε έχει πνευματικό (την Αγία Τράπεζα), αυτό των ιερών Μυστηρίων, τριγύρω στο οποίο βρίσκονται οι Ιερείς και οι Αρχιερείς, για να μεταλάβουν αυτοί και για να μεταδώσουν και στους άλλους χριστιανούς τα θεία Μυστήρια.
Μπορείς δε να ωφεληθείς και συ, αναγνώστη, από τον Αναβαθμό αυτό. **Αν είσαι λαϊκός και έχεις γυναίκα και παιδιά, ευχαρίστησε τον Κύριο, που σου χάρισε καρπόν κοιλίας (παιδιά)**. Γι᾽ αυτό, λοιπόν, δίδασκε στη γυναίκα σου να είναι συνετή, σεμνή, σιωπηλή, ντροπαλή. Διότι **η σιωπή είναι στολίδι στη γυναίκα**, όπως είπε κάποιος: «Η σιωπή είναι στολίδι στη γυναίκα», **το ίδιο και η συστολή**. Εξ᾽ αυτού είπε ο **Γρηγόριος ο Θεολόγος**: «*Στις σεμνές γυναίκες φιλοξενείται η αρετή της αιδούς*». Και με απλά λόγια, κάνε τη σύζυγό σου να είναι στολισμένη, σαν αμπέλι με πολλά και καλά κλήματα και με πολλά και διάφορα σταφύλια των αρετών, μέσα στα κλίτη, δηλαδή στα τέσσερα μέρη του σπιτιού σου. Παρόμοια, δίδασκε και τα παιδιά σου με παιδεία και νουθεσία Κυρίου, καθώς παραγγέλλει ο μέγας Παύλος: «*καὶ οἱ πατέρες μὴ παροργίζετε τὰ τέκνα ὑμῶν, ἀλλ᾽ ἐκτρέφετε αὐτὰ ἐν παιδείᾳ καὶ νουθεσίᾳ Κυρίου*» (Εφ. 6, 4). Μην τα αφήνεις να παίζουν παιχνίδια και να συναναστρέφονται με άτακτους νέους, για να μην χαλάσουν τις καλές τους συνήθειες: «*φθείρουσιν ἤθη χρηστὰ ὁμιλίαι κακαί*», κατά τον Απόστολο. (Α΄Κορ. 15, 33). Από την αρχή δε, όταν είναι μικρά τα παιδιά σου, να τα οδηγείς στην αρετή, έτσι ώστε, όταν μεγαλώσουν, να μην χρειάζονται πλέον τις απειλές σου, όπως λέει και ο Χρυσόστομος: «Δεν πρέπει να απειλείτε και να

εκφοβίζετε τους νέους, όταν γίνουν πλέον άνδρες, αλλά όταν ακόμη είναι παιδιά, να τα προγραμματίζετε και να τα διαπλάθετε. Κάνοντας έτσι, μετά από αυτά, δεν θα χρειαστούν οι απειλές» (Λόγ. προς πιστόν πατέρα).
Γενικά, μην αφήνεις τα παιδιά σου να πηγαίνουν στις παραλίες και να κολυμπάνε με άλλα παιδιά. Διότι οι παραλίες είναι ένα σχολείο του διαβόλου, το οποίο διδάσκει στα απλά και άκακα παιδιά κάθε κακία και αταξία. Κάποτε δε, να μεταχειρίζεσαι και το ραβδί σου και με αυτό να συνετίζεις τα παιδιά σου, όταν δεν συνετίζονται με τα λόγια. Ακούς βέβαια τι λέει ο Σολομών: «*ὃς φείδεται τῆς βακτηρίας μισεῖ τὸν υἱὸν αὐτοῦ, ὁ δὲ ἀγαπῶν ἐπιμελῶς παιδεύει*». (Παρ. 13, 24). Και για να μιλήσω γενικά, Χριστιανέ, κάνε τα παιδιά σου σεμνά, πειθαρχικά, φρόνιμα, ώστε, και μόνο από την εξωτερική εμφάνισή τους να μοιάζουν σαν τα νέα λιόδεντρα, στολισμένα με άνθη και καρπούς των αρετών και να παρακινούν αυτούς που τα βλέπουν να μακαρίζουν και τους γονείς τους και αυτά τα ίδια και να λένε «χαρά στους γονείς, που έχουν τέτοια έντιμα παιδιά! Και χαρά στα παιδιά, που έχουν τέτοιους επιμελείς γονείς!». Να πω δε το μεγαλύτερο απ` όλα, κάνε τα παιδιά σου έντιμα, ούτως ώστε, μέσω αυτών να σωθεί η ψυχή σου, όπως λέει ο Παύλος: «*σωθήσεται δὲ διὰ τῆς τεκνογονίας*» (Α΄Τιμ. 2, 15). Αν δε αμελείς και δεν ανατρέφεις σωστά τα παιδιά σου, να ξέρεις ότι αυτά θα γίνουν κακοί και διεστραμμένοι άνθρωποι, εσύ δε, ο πατέρας τους, θα καταδικαστείς, σαν τον Ιερέα Ηλεί, ο οποίος δεν ανέτρεφε τα παιδιά του, όπως έπρεπε με αυστηρότητα, αλλά έλεγε αυτά τα μαλακά λόγια: «*μή, τέκνα, ὅτι οὐκ ἀγαθὴ ἡ ἀκοή, ἣν ἐγὼ ἀκούω· μὴ ποιεῖτε οὕτως, ὅτι οὐκ ἀγαθαὶ αἱ ἀκοαί, ἃς ἐγὼ ἀκούω, τοῦ μὴ δουλεύειν λαὸν Θεῷ*». (Μη, παιδιά μου, μην τα κάνετε αυτά, διότι όσα ακούω για σας δεν είναι καθόλου καλά και τιμητικά. Μη φέρεστε έτσι) (Α΄Βασ.2, 24).

Πολύ περισσότερο δε, αν έχεις θυγατέρες, αγαπητέ, πρόσεχέ τες με μεγάλη προσοχή και να δείχνεις αυστηρότητα σ` αυτές και να είσαι σοβαρός μπροστά τους, για να μην πέσουν στην αδιαντροπιά. Έτσι σου παραγγέλλει ο σοφός Σειράχ, λέγοντας: «*θυγατέρες σοί εἰσι, πρόσεχε τῷ σώματι αὐτῶν, καὶ μὴ ἱλαρώσῃς πρὸς αὐτὰς τὸ πρόσωπόν σου*» (Σειρ. 7, 24). Λοιπόν, φύλαγε κάθε σου θυγατέρα σαν κόρη οφθαλμού, καθώς ο ίδιος λέει και μάλιστα την σκληρόκαρδη και πεισματάρα, για να μην μπορέσει να περάσει με ευκολία την κακή της γνώμη και την κάνει πράξη: «*ἐπὶ θυγατρὶ ἀδιατρέπτῳ στερέωσον φυλακήν, ἵνα μὴ εὑροῦσα ἄνεσιν ἑαυτῇ χρήσηται*» (Σειρ. 26,10). Όρθωσε φυλακή στις θυγατέρες σου και μην τις αφήνεις να βγαίνουν από το σπίτι σου και να περπατούν έξω στους δρόμους, εδώ κι εκεί. Όρθωσε φυλακή και μην τις αφήνεις να πηγαίνουν στο σεργιάνι. Όρθωσε φυλακή και μην τις αφήνεις να πηγαίνουν στα πανηγύρια. Διότι, όπως τα γεράκια παραμονεύουν να δουν κανένα περιστέρι που πετάει, για να το αρπάξουν, έτσι και οι άτακτοι νέοι, παραφυλάνε να δουν καμιά περιστέρα, παρθένο και σεμνή, έξω από το σπίτι της, για να μπορέσουν να την σύρουν στην παγίδα της ηδονής. Ακόμη περισσότερο και καθ` υπερβολή πρόσεχε, για την αγάπη του Θεού και μην αφήνεις τις θυγατέρες σου να πηγαίνουν στους χορούς. Διότι, από τους χορούς δεν μαθαίνουν τίποτε άλλο, παρά μόνο

διεφθαρμένες συνήθειες, θεάματα διαβολικά, ακούσματα σατανικά, ακολασίες και κάθε άλλη κακία. Γι` αυτό και ο Σειράχ δευτερώνει τον ίδιο λόγο και λέει προς τον πατέρα, να φυλάει καλά τη θυγατέρα του: «*ἐπὶ θυγατρὶ ἀδιατρέπτῳ στερέωσον φυλακήν*». Γιατί; Για να μην σε ντροπιάσει, λέει, με την ακολασία και σε κάνει θέμα συζήτησης στον κόσμο: «*μήποτε ποιήσῃ σε ἐπίχαρμα ἐχθροῖς, λαλιὰν ἐν πόλει καὶ ἔκκλητον λαοῦ, καὶ καταισχύνῃ σε ἐν πλήθει πολλῶν*» (Σειρ. 42,11). Επ` αυτού λέει πάλι: «*Θυγάτηρ πατρὶ ἀπόκρυφος ἀγρυπνία, καὶ ἡ μέριμνα αὐτῆς ἀφιστᾷ ὕπνον*» (Σειρ. 42, 9).

Αν δε εσύ, χριστιανέ μου, έχεις γυναίκα, δεν έχεις όμως παιδιά, μην λυπηθείς γι` αυτό, επειδή η πολυτεκνία δινόταν σαν ευλογία στον παλιό λαό των Εβραίων και όχι στον νέο λαό των χριστιανών. Διότι οι χριστιανοί έλαβαν εντολή να ζητούν από τον Θεό, όχι αισθητά παιδιά και αγαθά σωματικά, αλλά τον ουρανό και όλα όσα είναι στους ουρανούς . Έπειτα, πόσοι είναι οι γονείς που έχουν παιδιά, παιδιά όμως κακά και διεστραμμένα και οι οποίοι μακαρίζουν εκείνους που δεν έχουν; Γι` αυτό σε παρηγορεί ο παρηγορητής όσων είναι λυπημένοι, ο θείος **Ιωάννης ο Χρυσόστομος**, λέγοντας: «Πολλοί που φοβούνταν τον Θεό παρέμειναν χωρίς παιδιά. Εάν λοιπόν δεν έκανες παιδιά, ενώ έχεις φόβο Θεού, πού ξέρεις αν ο Θεός δεν θα σου δώσει ακόμη μεγαλύτερη από αυτήν την ευλογημένη δωρεά; Διότι ο Θεός δεν ευεργετεί τους πάντες με τον ίδιο τρόπο, αλλά με διάφορους, καθώς είναι πλούσιος. Πόσοι απ` αυτούς που έχουν παιδιά, μακάρισαν αυτούς που δεν έχουν! Γι` αυτό σου δόθηκε η εντολή να προσεύχεσαι τέτοια προσευχή, (δηλαδή, το Πάτερ ημών), στην οποία ένα μόνο αισθητό αίτημα ζητάς και τίποτε περισσότερο. Όλα τα άλλα αιτούμενα αναφέρονται στους ουρανούς και στη βασιλεία αυτού, στην συνεπή εν Χριστώ ζωή και στην συγχώρηση των αμαρτημάτων μας. Για τα αισθητά μία λέξη έχουμε εντολή να λέμε. Ποια είναι δε αυτή; «*Τὸν ἄρτον ἡμῶν τὸν ἐπιούσιον δὸς ἡμῖν σήμερον …*». Διότι, επειδή καλούμαστε να πάμε σε άλλη πατρίδα και μεταπηδήσαμε και ενταχθήκαμε σε ανώτερη ζωή, γι` αυτό πρέπει να κάνουμε και τις προσευχές κατάλληλες. Αυτά δε τα αισθητά αγαθά, (ένα των οποίων είναι η πολυτεκνία) αν έρχονται στη ζωή μας, πρέπει να τα αποφεύγουμε, αλλά εφαρμόζοντας με μεγάλη ακρίβεια το θέλημα του Θεού».

Αν δε είσαι Αρχιερέας και μοναχός, μην λυπηθείς, επειδή δεν έχεις ούτε γυναίκα ούτε παιδιά, αλλά να χαίρεσαι περισσότερο και να ευφραίνεσαι στην ψυχή σου. Θυμήσου εξάλλου πώς με τέτοιο τρόπο στάθηκαν ο Ηλίας, ο Ελισσαίος, ο Πρόδρομος, ο Ευαγγελιστής Ιωάννης και προ πάντων αυτός ο Κύριος, που έζησε σ` αυτόν τον κόσμο παρθενική ζωή. Έχεις και συ, αντί για τη γυναίκα, την ευσέβεια και την ψυχή σου. Έχεις, αντί για το σπίτι σου, την Εκκλησία και το ποίμνιό σου, στο οποίο λάμπει η δική σου ευσέβεια και η ψυχή σου φωτίζει σαν λυχνάρι μέσα στο σπίτι, όπως είπε και ο Κύριος: «*οὐδὲ καίουσι λύχνον καὶ τιθέασιν αὐτὸν ὑπὸ τὸν μόδιον, ἀλλ᾽ ἐπὶ τὴν λυχνίαν, καὶ λάμπει πᾶσι τοῖς ἐν τῇ οἰκίᾳ*» (Ματθ. 5, 15). Έχεις και

υιούς πνευματικούς, τους μαθητές του δικού σου λόγου και τους μιμητές του παραδείγματος της ζωής σου. Τέτοιους γιους είχε ο Παύλος, γι` αυτό και έλεγε: «*ἐὰν γὰρ μυρίους παιδαγωγοὺς ἔχητε ἐν Χριστῷ, ἀλλ᾽ οὐ πολλοὺς πατέρας· ἐν γὰρ Χριστῷ Ἰησοῦ διὰ τοῦ εὐαγγελίου ἐγὼ ὑμᾶς ἐγέννησα*» (Α΄Κορ. 4, 15). Και πάλι έλεγε για τον Ονήσιμο: «*ὃν ἐγέννησα ἐν τοῖς δεσμοῖς μου*» (Φιλήμ. 10). Όλα αυτά τα ερμηνεύει ο **Νικήτας ο Στηθάτος**, με τρόπο αναγωγικό, στη χειρόγραφη ερμηνεία των Αναβαθμών. Αλλά και ο **Θεοδώρητος** λέει ότι ο Θεός παρηγορεί αυτούς που ευνουχίστηκαν πνευματικά, οι οποίοι είναι οι μοναχοί και οι παρθένοι. Αυτοί να μην λυπούνται, επειδή δεν έχουν σωματικά παιδιά, διότι πρόκειται να απολαύσουν τα ουράνια αγαθά. Έτσι λοιπόν, λέει ο **Ησαΐας**: «*μὴ λεγέτω ὁ εὐνοῦχος ὅτι ξύλον ἐγώ εἰμι ξηρόν, ὅτι τάδε λέγει Κύριος τοῖς εὐνούχοις, δώσω αὐτοῖς ἐν τῷ οἴκῳ μου καὶ ἐν τῷ τείχει μου τόπον ὀνομαστὸν κρείττω υἱῶν καὶ θυγατέρων, ὄνομα αἰώνιον δώσω αὐτοῖς καὶ οὐκ ἐκλείψει*» (Ης. 56,3-5).

Φρόντισε λοιπόν εσύ, ο Ποιμένας και Αρχιερέας, για το πνευματικό σου ποίμνιο και για τα λογικά σου πρόβατα, αγρυπνώντας για τη σωτηρία τους και να είσαι έτοιμος, να υπομένεις μύριους θανάτους γι` αυτά, όπως και οι βοσκοί και ποιμένες των αλόγων προβάτων παραδίνουν τον εαυτό τους στο θάνατο γι` αυτά. Επ` αυτού λέει ο **Χρυσορρήμων**: «*Οι ψυχές των αγίων είναι πάρα πολύ ήμερες και φιλάνθρωπες. Και μεταδίδουν αυτήν την ημερότητα και στους δικούς τους ανθρώπους και στους ξένους. Ακόμη μέχρι και στα άλογα πλάσματα την μεταδίδουν. Ας λάβουμε υπόψη δε και τους ποιμένες των προβάτων της περιοχής της Καππαδοκίας, για να δούμε ποια πράγματα και πόσα υποφέρουν, για να προστατέψουν αυτά τα άλογα πλάσματα. Πολλές φορές, αφού σκεπάστηκαν από το χιόνι, έμειναν εκεί τρεις και περισσότερες ημέρες. Λέγεται δε πως και οι ποιμένες της Λιβύης δεν έπαθαν λιγότερα κακά από αυτά, αφού έμειναν ολόκληρους μήνες να περιπολούν μέσα σ` εκείνη τη σκληρή έρημο, που είναι γεμάτη και από φοβερά θηρία. Εάν λοιπόν, για τα άλογα ζώα προσφέρεται τέτοια φροντίδα και επιμέλεια, ποια απολογία θα μπορούσαμε να έχουμε εμείς, που μας εμπιστεύθηκαν ψυχές λογικές, αλλά κοιμόμαστε σε αυτόν τον βαθύ ύπνο; Χρειάζεται συνεχώς να ξεκουραζόμαστε; Να ζητάμε συνεχώς την ησυχία μας; Και να μην τρέχουμε συνεχώς παντού, εδώ κι εκεί και να παραδίνουμε τον εαυτό μας σε μύριους θανάτους υπέρ των λογικών προβάτων; Ή μήπως δεν έχει αυτό το δικαίωμα η λογική αγέλη; Δεν φρόντισε γι` αυτήν ο δικός σου Κύριος με μύριους τρόπους και τελευταία έχυσε το αίμα του; Και συ ζητάς ανάπαυση; Τι χειρότερο θα μπορούσε να υπάρχει από αυτούς τους Ποιμένες;*». (Λόγος κθ΄ εις την προς Ρωμαίους).

(Απόδοση στην Νεοελληνική: Σάββας Ηλιάδης, Δάσκαλος, Κιλκίς, 30-11-2017)